

'Ik kon er slecht tegen dat de buitenwereld steeds bevestigde dat ik anders was'

Land van afkomst: Raquel van Haver

Welke rol speelt afkomst in Nederland? Dat onderzoekt de Volkskrant in een reeks interviews. Kunstenaar Raquel van Haver (28): 'Ze vroegen altijd of ik het koud had.'

Door: Robert Vuijsje 3 oktober 2017, 05:00

Raquel van Haver werd geadopteerd uit Colombia, haar zusje uit Sri Lanka. Hun ouders waren blonde Nederlanders. 'Als je ouders ziet lopen met kinderen die niet op ze lijken, kijk je snel even. Dat doe ik zelf ook. Ik heb me altijd gestoord aan mensen die te lang naar ons keken. Daar stapte ik op af om te vragen: waarom kijk je? Kinderen zijn direct.'

'We woonden in Purmerend en Hoorn, in best witte wijken. In groep 1 vroeg iemand aan me: ga je meedoen aan Spoorloos? Ik wist niet eens wat dat was. De eerste keer dat werd gevraagd of ik het niet koud vond hier, of de eerste keer dat iemand zei: wat spreek je goed Nederlands - dan is het niet erg. Bij de tiende keer is het niet fijn meer. Ik kon er slecht tegen dat door de buitenwereld steeds werd bevestigd dat ik anders was. In mijn hoofd was ik een gewoon Nederlands kind.'

'In Hoorn voelde ik me verloren, ik paste daar niet, tussen al die West-Friezen. Op school werd ik letterlijk achter in de klas gezet, met de andere allochtone kinderen. We kregen andere boekjes: lezen jullie dit maar, dat begrijpen jullie tenminste. Als schooladvies kreeg ik het laagste van het laagste: vmbo-kader. Tot mijn moeder naar school kwam. In haar zag de leraar ineens iemand die hij herkende. Zijn hele beeld van mij veranderde. Ik ben naar de mavo gegaan, na een jaar door naar de havo en daarna het hbo. Zodra ik oud genoeg was, verhuisde ik naar Amsterdam.'

Een paar jaar geleden vroeg Raquel van Haver haar moeder mee te gaan naar een lezing die ze gaf in het Tropenmuseum. 'Een man in het publiek vertelde dat hij leraar was op een basisschool. Hij zei tegen me: maar jullie zijn ook gewoon dommer, jullie kunnen het niveau niet aan van Hollandse kinderen. Ik had het eerder geprobeerd uit te leggen aan mijn moeder. Over achtervolgd worden in winkels omdat ik misschien iets zou stelen, dat er sneller werd gedacht dat ik iets stouts had gedaan. Dit was de eerste keer dat ze het zag gebeuren. Ik zag haar kijken. Ze stond op en vertelde dat ze mijn moeder was. Die man raakte in de war, hij kon ons samen niet plaatsen. Na die avond heeft mijn moeder het opgepakt, dat is zo mooi om te zien. Ze probeert het te begrijpen.'

Het dubbele is: witte Nederlanders die zeggen dat racisme niet bestaat, maar wel willen meepraten, terwijl ze er niets over weten

'Daarom wil ik het geen onwetendheid meer noemen, als Nederlanders zeggen dat ze geen racisme zien. Je kunt lezen, je kunt je inleven. Het dubbele is: witte Nederlanders die zeggen dat racisme niet bestaat, maar wel willen meepraten, terwijl ze er niets over weten.'

'Voor mijn werk kom ik veel in Afrika, de Cariben en Latijns-Amerika. Daar hebben ze natuurlijk ook vooroordelen, alleen bespreken ze die meteen, ze zijn er open over. In Nigeria heb ik binnenkort tijdens het Lagos Photo Festival een tentoonstelling. Toen ik research deed, was ik voor de Nigerianen een witte westerling die in hun wereld kwam. Zoals ze me in Nederland vaak als Colombiaanse zien.'

Bent u terug geweest in Colombia?

'Eén keer. Ik stapte uit het vliegtuig en een vrouw vroeg me waar de wc was. In Nederland kijken ze eerst even - spreekt zij wel Nederlands, hoort ze erbij? Deze vrouw dacht daar niet over na, voor haar hoorde ik er automatisch bij. Dat moment betekende zo veel voor me. Ik heb al jaren een fantasie: ik word een beroemd kunstenaar en in Colombia kom ik met mijn foto in de krant, mijn biologische moeder ziet me en zo zullen we elkaar vinden.'

Hoe begon u als kunstenaar?

'Mijn opa, de vader van mijn moeder, maakte tekeningen en aquarellen. Hij deed het erbij, maar hij was heel goed. Mijn vader werkte op de beurs en mijn moeder in de Bijenkorf. Ze waren vaak weg. Ik was veel bij mijn opa en keek hoe hij tekende. Hij heeft het me geleerd.'

Waar gaat uw kunst over?

Met een westerse blik is het laag en denigrerend, in Zimbabwe is dancehall een statussymbool

'Over mijn directe omgeving. Amsterdam-Zuidoost. Hier krijg ik de inspiratie om te reizen. De uitdaging voor mij is: zorgen dat het in een white cube past. Waar kunst tentoon wordt gesteld zijn de muren wit, de mensen, de gesprekken, het geld, het bestuur - ze zijn allemaal wit. Mijn werk gaat daar recht tegenin, dat maakt het lastig om het te exposeren. Een galeriehouder zei eens tegen me: ik vind het een mooi idee, maar ik kan het niet volgen, ik begrijp het gewoon niet.'

'In Zimbabwe zijn veel mannen vertrokken naar Zuid-Afrika of andere landen, om geld te verdienen. De enige industrie die in Zimbabwe bestaat zijn de barretjes, waar ze dancehall-muziek draaien. De overgebleven mannen komen daar 's avonds drinken. De vrouwen werken er als prostituee. Hun status kan vanuit twee lagen worden bekeken. Met een westerse blik is het laag en denigrerend, in Zimbabwe is dancehall een statussymbool.'

'Voor mij was het pijnlijk om die prostitutie te zien. Al die lagen wilde ik samenbrengen in schilderijen. Ze zijn tentoongesteld in de Ron Lang Art Gallery in Amsterdam. Op de opening had ik een dj geregeld die dezelfde dancehall-muziek draaide als in die barretjes. Met het nette Hollandse publiek dat naar kunstopeningen komt en mijn achterban uit de Bijlmer werd het één groot feest. Iedereen danste met elkaar. Dat is wat ik wil: werelden samenbrengen.'

Maakt u deel uit van de Nederlandse kunstwereld?

'Ik word steeds genomineerd voor prijzen en krijg summits en residences aangeboden, dus: ja, ik denk het. Op de kunstacademie in Utrecht werd alleen westerse kunstgeschiedenis onderwezen. Ik vroeg of het anders kon. De leraren zeiden: lees er zelf maar over, wij weten er niet genoeg van. Ik kon mijn verhaal bij niemand kwijt. Het begint nu wel internationaler te worden.'

Raquel van Haver (Colombia, 1989) werd drie keer genomineerd voor de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst. In 2017 won ze De Scheffer. Deze aanmoedigingsprijs bestaat uit een expositie in het Dordrechts Museum, van 31/10 t/m 15/4. In 2016 werd ze verkozen in de 30 Under 30 Europe van zakenblad Forbes, een lijst van dertig jonge talentvolle kunstenaars. 'Een Italiaanse collega

stond ook op die lijst. Daar werd het een hype. In Nederland is het niet echt opgepakt, hier is het meer: ach ja, leuk voor je.'

Nederlands

'Als ik in het buitenland een Nederlandse gedachte heb.'

Colombiaans

'In Nederland worden aangesproken op mijn uiterlijk.'

Eten

'Suya, een Nigeriaans vleesgerecht van de barbecue.'

Partner

'Hij is als kind van Ivoorkust naar Nederland verhuisd.'

Witte de With

'Wie het verleden beheerst, beheerst de toekomst. Dit gaat over ons gezamenlijke koloniaal verleden. Juist een kunstinstelling moet zich buigen over kwesties als deze.'

In gesprek

Schrijver Robert Vuijsje (Alleen maar nette mensen, Beste vriend) interviewt voor V Nederlanders over de rol die afkomst speelt in hun leven. Mede gebaseerd op deze serie verscheen vorig jaar zijn boek Kaaskoppen. Hij spreekt onder anderen nog met acteur Phi Nguyen (Vietnamees) en rapper Latifah (Surinaams).

Foto: © Robin de Puy

In gesprek

Schrijver Robert Veltrop (links) mag niet alleen de beste Nederlandse schrijver van het moment worden genoemd, maar ook de meest invloedrijke. Hij wordt vaak genoemd als de belangrijkste Nederlandse schrijver van de jaren 2000.

Ranglijst van

2009 werd door meer dan 1000 Nederlanders gekozen als de beste Nederlandse schrijver van 2009. De lijst werd opgesteld door de Nederlandse Vereniging van Schrijvers (NVS).